

Tool werkzame elementen: dit werkt er in leefstijlinterventies voor mensen met een lage sociaaleconomische status

Management samenvatting

Dit adviesrapport is geschreven in opdracht van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Fryslân, die via de Friese Preventieaanpak (FPA) de lokale aanpak van sport- en beweeginterventies voor mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) wilt verbeteren. Mensen met een lage SES hebben een onzekere plaats op de arbeidsmarkt, hebben een laag inkomen en een laag opleidingsniveau in vergelijking tot mensen met een hoge SES. Mensen met een lage SES leven gemiddeld zes jaar korter in vergelijking tot mensen van een hoger opleidingsniveau (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2019; Stam et al., 2008). Wereldwijd neemt de prevalentie van niet-overdraagbare ziekten toe. Vooral mensen met een lage SES ervaren een verminderde gezondheid. Een ongezonde leefstijl is daarvan één van de oorzaken. Vanwege de coronapandemie die in 2019 wereldwijd uitbrak, is het voorkomen van ziekte middels een gezonde leefstijl nog belangrijker geworden. De GGD Fryslân is in Friesland verantwoordelijk voor een deel van de publieke gezondheidszorg van de Friese burgers. In 2019 hebben de Friese gemeenten opdracht gegeven aan de GGD Fryslân om naar aanleiding van het Nationaal Preventieakkoord (NPA) de FPA te ontwikkelen. In het NPA staan afspraken om te streven naar een gezonder Nederland in 2040. De FPA is het Friese antwoord op het NPA. De ambitie van de FPA luidt: 'Een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor iedereen in Fryslân.' (GGD Fryslân, z.d.). Door de brede aanpak, met aandacht voor achterliggende factoren wil de GGD Fryslân via de FPA extra aandacht geven aan de doelgroep van mensen met een lage SES. Met behulp van een leefstijlinterventie, kan een praktijkprofessional iemand helpen zijn/haar gezondheid te verbeteren. De GGD Fryslân wil door middel van de FPA kaders 'weten wat werkt', 'delen wat werkt' en 'doen wat werkt' beter gebruik maken van de kennis die er is over wat er werkt bij mensen met een lage SES. Deze kennis is er o.a. in de vorm van werkzame elementen. Werkzame elementen zijn onderdelen van de interventie die de interventie succesvol maken. Er bestaan tools met informatie over werkzame elementen bij mensen met lage SES. Deze tools zien eruit als een soort checklist waarin naar voren komt wat in een interventie belangrijk is om de interventie aan te laten sluiten bij mensen met een lage SES. De bestaande tools sluiten onvoldoende aan bij de wensen van de GGD Fryslân en worden in geringe mate door praktijkprofessionals gebruikt. Om het onderzoek te kaderen, wordt er in dit onderzoek gefocust op sport- en beweeginterventies. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag: - Hoe kan de GGD Fryslân via de FPA de kennis van werkzame elementen gebruiken om de lokale aanpak van sport- en beweeginterventies voor mensen met een lage sociaaleconomische status beter te ondersteunen in de Friese gemeenten? Mijn advies aan de GGD Fryslân bevat ten eerste, dat de gezondheidsbevorderaar belangrijk is in het overbrengen van het nut van de tool in het lokale netwerk van de gemeente. De gezondheidsbevorderaar zou goed kunnen uitleggen hoe de tool werkt. Ten tweede, is mijn advies aan de GGD Fryslân om goed te kijken hoe deze tool te promoten is. Ten derde, verzamel bij het gebruik van de tool ook praktijkvoorbeelden. Ten vierde, is het belangrijk om de tool te testen in een gemeente. Zo kan de tool gevalideerd worden als werkzaam. Ten vijfde, is mijn advies om de tool niet alleen te gebruiken bij erkende sport- en beweeginterventies, maar ook bij andere leefstijlinterventies en niet- erkende interventies. Ten zesde, is mijn advies om in ontwikkeling te blijven met de tool. Het is belangrijk om in de toekomst de nieuwe kennis over werkzame elementen te verwerken in de tool. Voor de wetenschappelijke onderbouwing van de tool is een literatuuronderzoek gedaan. Er zijn zeven thema's van werkzame

elementen die gelden bij mensen met een lage SES: invloed van de doelgroep, inzetten op de motivatie van de deelnemers, inspelen op het vertrouwen in eigen vermogen van de deelnemers, inspelen op het groepsgevoel, vertrouwde omgeving, vervolgaanbod aanbieden en een goede samenwerking tussen externe partijen om de kosten om laag te brengen voor deelname (Bodha, 2020; Willemsen, 2018). Voor de implementatie en vorm van de tool zijn er interviews uitgevoerd om de tool aan te laten sluiten bij de behoeften van de FPA en de GGD Fryslân, maar ook bij de eindgebruikers. Er is een literatuuronderzoek gedaan naar de effecten van beweging en naar de relatie tussen een lage SES en gezondheidsproblemen. Bovendien is er een interne en externe analyse van het huidige beleid uitgevoerd door middel van interviews en literatuuronderzoek. Uiteindelijk wordt er een juiste vorm van de tool gekozen met behulp van een Multicriteria-analyse.

Anouk Peereboom
Rijks Universiteit Groningen
Faculteit Science & engineering
MSc Biomedical Sciences; Science, Business & Policy

Voor het volledige rapport en de ontwikkelde tool kunt u contact opnemen met Marijke Teeuw (m.teeuw@ggdfryslan.nl).